

Zaman Gazetesi

7 Ekim 2014

Herkül Millas

İktidarda olanların şaibeli işlere bulaşması normaldir. Yolsuzluklar “normaldir” derken kaygı duymamızı gerektirmeyen tutumlardır demek istemedim, hırsızlık, rüşvet, kayırma ve başka yasa dışı işler sık görülen, hep yaşanan durumlardır demek istiyorum.

Tarih içinde, bütün toplumlarda bu tür, suç ve günah sayılmış olaylar hep vardı; yolsuzluk bu anlamda “normal”! Musa peygamberin halkına sunduğu emirlerinin içinde, “öldürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın, yalan şahitlik yapmayacaksın, komşunun hiçbir şeyine tamah etmeyeceksin”, diye saymış, binlerce yıl önce. Demek ki bu işler o zamandan beri var. Yine o yıllarda, yani M.Ö. altıncı yüzyılda yaşamış olan hemşerimiz Prienli Bias da bu konuda akıllı laflar etmiş. Bias (M.Ö. 625-540), antik dönemin (Sokrat öncesi) yedi bilge adamı arasında yer alır. Söke yakınlarındaki Prien şehrindeydi. Bu şehir o zaman limandı. Şimdi Büyük Menderes’in alüvyonu yüzünden denizden çok ama çok uzak kalmış. Yani yıllar geçmiş aradan ama bu adamın söylediği hâlâ geçerli: “Arhi andra dhiknisi”, yani “iktidar insanın (tıynetini, meşrebini) gösterir”.

Sonradan bu sözü başkaları da daha açık ifade etti: Abraham Lincoln “Bir adamın karakterini bilmek isterseniz ona güç verin.” der (if you want to test a man’s character, give him power). Dürüst insan, yolsuzluk yapamayacak durumda olan değildir, fırsatı olsa da yolsuzluk

yapmayandır. Prienli Bias'ın başka bir vecizeleri de var; ne denli çağdaş oldukları şaşkırtıcı geldi bana: "Demokrasi, herkesin yasalardan, tiranmış gibi korktukları durumdur"; "Kendini beğenmişlik bilgeliyi engeller"; "İkna ederek kazan, güçle değil"; "Dürüst insan, iktidarı bıraktığında daha zengin olmuş olan değil, daha iyi isme sahip olandır". Etrafımızda yaşananlar midemi bulandırıyor, ama moralimin çökmemesi için "hep yaşanmıştır böyle durumlar" diyorum kendime, "bu tür sorunlar insanları hep meşgul etmiştir, gerçekçi ol!"

'Siyasi skandaller' diye internete arama yaparsanız yüzlerce hatta binlerce, çoğu seks ve para işleriyle ilişkili rezalet bulabilirsiniz. Bir sitede 47 ülkede yaşananlar sıralanmış (http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Political_scandals_by_country). Bildiğimiz bütün ülkeler var listede. Her ülkede de sayısız rezalet. Türkiye aslında listeye yeni katılanlardan: Susurluk ve 17 Aralık 2013 ile yer almış. Olaylar da uzun uzun anlatılıyor. Başka bir listede dünyada en ünlü siyasi skandaller var. Bu listede Türkiye yok, henüz. Birkaçını hatırlatayım: 1972 yılında Watergate olayı ve Başkan Nixon'un istifa etmesi. 1985 yılında Başkan Reagan'ın suçlandığı 'Irangate' diye bilinen ve yasa dışı silah satışıyla ilgili skandal ve ilgili davalar. 2009 yılında senatör William Jefferson'un rüşvet olayı ve on üç yıl hapis cezası alması. Clinton-Lewinsky, Berlusconi, Mark Sanford, Edward Kennedy seks skandalleri ve davalar. Çin Cumhuriyeti (Taiwan) Başkanı Chen Shui-n-bien, başkanlığı bittiği 20 Mayıs 2008 tarihinde ve dokunulmazlığının bittiği andan bir saat sonra yolsuzluk suçlamasıyla tutuklanması. Eşi 30 milyon dolar işlerine karışmıştı. Tartışmalı davalardan sonra Başkan uzun hapis cezası aldı. Profumo skandalı, siyasi ve polisye sayılır. 1963 yılında Christine Keeler'in savunma bakanıyla ilişkisi bir casusluk skandaline dönüştü ve Başbakan Macmillan'ın istifasına yol açtı.

Yani bu tür olaylar çok yaşandı ve yaşanıyor dünyamızda. Bir yanda yasaların ihlali veya toplumca ahlakî sayılmayan durumlar var; diyelim bir yolsuzluk suçu veya bir seks rezaleti. Öte yanda kim var, ne var? Öte yanda görevini yapan adalet, yargı, savcı ve hâkimler var. Ama bu resmî merciler dışında çok başka güçler de gündemde. Özellikle demokratik ülkelerde, bu siyasi skandallere neden olanların karşısında, çeşitli siyasi odaklar var. Kimi zaman muhalefette bulunan partiler, kimi zaman muhalif gazeteciler, kimi zaman haber peşine düşmüş medya, kimi zaman da herhangi bir nedenden bu skandallere karşı çıkan "muhalif" kişiler bulunmakta. Hiçbir muhalif açık veren hasmına acımaz, fırsattan istifade eder. Bu "karşı" çıkanlar iki farklı referansa başvururlar: a) yasalara ve b) toplum içinde geçerli olan ahlakî değerlere. Bu konuda siyasiler büyük baskılar altındadır. Örneğin, sıradan bir kimsenin aile dışı cinsel ilişkide bulunması "özel yaşam" sayılırken, siyasilerin her davranışı farklı yorumlanır. Siyasilerin en ufak bir ahlaksızlığa bulaşmaması istenir. Çünkü her türlü "sırları" kendilerine karşı bir şantaj olarak kullanabileceği için amme çıkarına karşıdır. Tabii demokrasinin geçerli olduğu ülkelerden söz ediyorum, yoksa öteki ülkelerde zaten kimse iktidardaki siyasilere karşı çıkmaz.

Türkiye'de yaşananlar yukarıda sözü edilen skandallerden farklı değil. Gerçekten var olan veya

iddia edilen yolsuzluklar, alışageldiğimiz “normal” durumlardır. Ama pek normal ve alışılmış olmayan, bu iddialara karşı oluşturulan savunmadır. Yargı veya en azından medya karşısında hesap vermek ve karşı görüşler dile getirmek yerine karşı saldırıya geçilmesi alışılmış tutum değildir, özeldir! Geçmişte dünyamızda başkanları ve başbakanları istifaya, özeleştirilere, özür dilemeye, siyasetten çekilmeye, kimilerinin hapse konulmalarına neden olan pek çok iddia duyuldu ama bunları ortaya çıkaranların kötü niyetlidir deyip suçlandıklarını ve suçlu onlarmış gibi kovalandıklarını görmedik. Yani şüpheliyi kovalamak hakkı, suçlamak özgürlüğü zedelenmedi. Eleştirmek ve suçlamak, korkulan bir eyleme dönüştürülmedi. Dünyada yapılanlar, suçlayanın tezini ispatlamak, suçlananın haklılığını göstermeye çalışmakla sınırlı kaldı. Tabii bu söylediklerim demokratik ülkeler için. Yoksa öteki ülkelerde zaten egemenlere laf edilmez. Geçen cumartesi haberidir: “Grönland’da devlet bütçesinden usulsüz para harcadığı ortaya çıkan Başbakan Aleqa Hammond hem başbakanlıktan hem de Siumut Partisi başkanlığından, hakkındaki inceleme sonuçlanıncaya kadar ayrıldı.” İşte bu kadar basittir şeffaflık.

İşimize gelmeyince hor görürmüş gibi davrandığımız, müttefikimiz olan ve onların bir parçası olmak için AB üyesi olmaya çalıştığımız “Batı” dünyasına gelince: Onlar yolsuzluk lafını duyunca ne şaşırıyor ne de sarsılıyorlar. İspanya ve İngiltere kraliyet ailelerinden, Almanya ve Fransa başkanlarına ve Katolik Kilise’ye kadar pek çok kimsenin zaman zaman rezaletlere bulaştıklarını biliyorlar ve bu gerçeği sineye çekmişler bir kere. Onları şaşırtan ve hayal kırıklığına düşüren, iddialara karşı oluşturulan orantısız tepkilerdir. Polisten yargıya, basından ekonomi dünyasına yayılan bu inanılmaz baskıcı ve telaşlı tepki onlar için yalnız bir ikrar anlamı taşıyor. Yalnız adaletten kaçışın işareti olarak görülmüyor. Daha kötüsü, ülkedeki demokrasi düzeyinin sorgulanmasına da neden oluyor. Sıradan bir yolsuzluk suçlamasının arkasında karmaşık komplolar görmüyorlar, tabii. Bu yüzden kimileri normal gülüyor, kimileri de acı acı.

İyi bayramlar ve barış dilekleriyle.